

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

etenduskunste osakond

tantsukunsti eriala

Anna-Kristiina Siitan

Sihtkoht: akvaarium

KOREOGRAAFI KUTSE LÕPUTÖÖ

Juhendaja: Kai Valtna

Viljandi 2014

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Eellugu	5
Kaasaegse etenduskunsti sümbioos ajaloolise materjaliga. „Ilusa kokkuseade“ võimalikkusest.	7
Idearendus	10
<i>Cantores Vagantes</i>	10
„Siili elegants“	11
Tööprotsess	14
Töö muusikutega.....	14
Töö tantsijatega.....	15
Töö valguskujundajaga	16
Lavastuslikud elemendid	16
Toolid.....	16
Kostüüm.....	17
Eneseanalüüs.....	18
Kokkuvõte.....	21
Kasutatud kirjandus	22
Summary	23
Lisad.....	24
LISA 1 – „Sügav mõte nr 1“	24
LISA 2 – etenduste info	30
LISA 3 – plakat.....	32

Sissejuhatus

Antud töö on kirjalik osa minu koreograafi kutse diplomitööst, mille raames lõin tantsulavastuse „Sihtkoht: akvaarium“. Kirjutatus eeldan, et lugeja on tuttav antud lavastusega ning väldin seega liigset kirjeldamist, kuid loodetavasti on mõte jälgitav ka vastasel juhul. Minu eesmärk siinkohal on täpsemalt selgitada antud lavastuse mõttelisi ja praktilisi tagamaid ning selle käigus analüüsida nende ideede väljendumist ja toimimist laval.

Eellugu on tutvustus minu taustast ning selgitus minu motivatsioonist tegeleda ajaloolise materjali ja kaasaegse etenduskunsti ühendamisega. Lähtun siin puhtalt isiklikust kogemusest ning soovist lõhkuda teatud raamistikke ja samal ajal luua uusi ühendusi.

Teises peatükis refereerin enda kirjutatud seminaritööd teemal „Kaasaegse etenduskunsti sümbioos ajaloolise materjaliga. „Ilusa kokkuseade“ võimalikkusest“ ning toon välja sealt olulisemad ja antud tööga sidusamad mõtted ja punktid. Selgitan, miks pean väärtuslikuks erinevate esteetikate ühendamist erinevatest ajalistest etappidest ning püüan loobuda rangest sirgjoonelisest ajalooteljest. Otsin läbi kunsti uusi ühendusi tänapäeva ja ajaloo vahel.

Kolmas peatükk keskendub lavastuse ideelisele poolele. Lõin kahest olulisest inspiratsiooniallikast mõttelõngad ja alapeatükid, mis aitavad jälgida idee kujunemist. Alapeatükis *Cantores Vagantes* kirjeldan enda mõttelist alguspunkti – keskaja ja tänapäeva ühenduspunkti leidmist läbi ametivaliku temaatika. Järgmises alapeatükis toetun paljuski ilukirjandusteosele „Siili elegants“, mis aitas mul enda mõtteid ja tundeid paremini verbaliseerida ning kust leidsin ka pealkirja oma lavastusele.

Järgnevas kirjeldan tööprotsessi ning oma suhteid asjaosalistega. Selgitan, mille põhjal tegin mingeid valikuid, kuidas ehitasin praktiliselt üles lavastuse ning kuidas jäin rahule enda ja teiste tööga. Samuti pidasin vajalikuks anda rekvisiitidele ja kostüümile peatüki jagu tähelepanu ning kirjeldada nende rolle oma idees ja lavastuses.

Viimases sisulises peatükis tegelen eneseanalüüsiga, mida pean loomingus väga tähtsaks. Üritan vaadata tulemust objektiivsema pilguga ning näha toimivat ja mitte toimivat. Arutlen, kas jõudsin soovitud tulemusteni ning kas minu eesmärk peegeldus vaatajani.

Lisaks DVD-le koos salvestusega esietendusest on töö lisades ka peatükk kasutatud kirjandusest, mida pean tervikuna humoorikaks lugemiseks ning mis aitab tugevalt kaasa ideelise osa mõistmisele. Samuti lisan ka etenduste info ning plakati, mis on Ivar Piterskihi teine õnnestunud ja väljenduslik visuaalmeedium antud loomeprotsessis.

Eellugu

Kui ma mõtlen sellele, et kes ma olen ja miks ma teen just seda, mida ma teen, siis jõuan alati sellele sama loogikani: minu ema on kunstnik ning isa muusik, seega mulle meeldib arvata, et tantsuga ühendan neid kahte vormi. Just vanemate elukutsete tõttu on alati olnud teemas nii kunsti- kui ka eriti muusikaajalugu – ilmselt olen tänu neile õppinud austama ajalugu ning neid väärtusi, mida see pakub.

Minu eluea jooksul on mul alati olnud kokkupuude vanamuusikaga ning kuigi tundes seda sama austust ja hoomates väärtust nendes teostes, on mul olnud raske seda mõista. Ehk on asi minu nooruses, kuid tunnetan, et on keeruline minna sinna sisse ning viia ennast „samale lainele“, sest ajaline distants on muutunud ka distantsiks muul tasandil. Võib-olla on nende tasandite erinevus seotud pealiskaudsusega ning tänapäeva noore võimetusega ennast sealt lahti rebida, kuid seda ma siinkohal sügavamalt ei analüüsi. Küll aga olen tundnud kergendust, kui millegi kaasabil tekib sild mineviku ja oleviku vahel ning see pidepunkt aitab mul suhestuda vanamuusikaga. Selleks sillaks võib olla mõtteliselt tekkinud narratiiv või visuaalsed viited millelegi igapäevasele – igasugune ühendav joon aitab muuta muidu häiriva ajalise distantsi triviaalseks ning avada ajaloolise materjali mitmetasandilise potentsiaali.

Mind paelub ajaloolise materjali ja kaasaegse etenduskunsti sidumine, kus nii-öelda „vana“ ja „uus“ on ühendatud ning pandud toimivasse sümbioosi. Näen igasuguses kunstiteoses potentsiaali luua sümbioos mõne teise kunstiliigi kaanoniga või ka kunstiajaloolise ajastuga. Seega, olles tegelenud selle temaga juba mõnda aega, kirjutasin ka oma seminaritöö teemal „Kaasaegse etenduskunsti sümbioos ajaloolise materjaliga. „Ilusa kokkuseade“ võimalikkusest“. Loogilise jätkuna sündis ka minu koreograafi kutse diplomitöö, milles ühendan tänase liikumise ja eilse muusika.

Elu juhatas minuni plokkflööditrio *Cantores Vagantes*, kes saadavad laval toimuvat kaunite keskaegsete (ja ka kaasaegsete) helidega. Loodan, et minu kui kaasaegse tantsu koreograafi panus aitab minevikust pärit fragmente publikule ehk uue nurga alt näidata, kuna taolist meetodit kasutatakse Eesti kunstimaastikul väga vähe, et mitte öelda olematult. Leian, et antud temaatika tähtsus seisneb rohkemas kui lihtsalt kaasaegse tantsu (ja ka üldisemalt kunsti) mitmekesisuse küsimuses, vaid kätkeb endas tervet vaadet maailmale.

Kaasaegse etenduskunsti sümbioos ajaloolise materjaliga. „Ilusa kokkuseade“ võimalikkusest.

Ajaloolise materjali üks võludest peitub selle kohast ja väärtusest kunsti- ja kultuuriarengu teljel, kuid meie nägemus ajalooteljest on liiga jäik ja ühesuunaline. Oleme muutnud aja ja arengu omavahel sünonüümideks ning kujutanud mõlemat kui lineaarset ühesuunalist protsessi, samas kui igasuguse arengu kulg on sellest palju keerukam. Sellest tulenevalt oleme ka eksiarvamusel, et kõik, mis ajalisel teljel meie selja taha jääb, seal ka püsib ning püsima peaks. Kui peab paika, et tunnetame teose esteetilist väärtust läbi kunstiajaloo arengu konteksti, siis kas võiks selle tunnetuse saavutamiseks olla efektiivne viis kõrvutada esteetikaid erinevatest arengulistest etappidest? Seda loomulikult tingimusel, et eesmärgiks ei ole mingisugune hinnanguline võrdlusmoment ega ühegi esteetika esile tõstmine teise arvelt. Kuna kaasaja koreograaf on järelikult seotud sellesama „objektiivse esteetilise väärtusega“, siis on tema instrumendiks siiski tantsutehnika oma kõige värskem asendusjärgus – küll aga ei ole see takistuseks loomaks sümbioosi minevikuga.

Arutledes kunstiteoste universaalsuse üle, jõuab mõttekäik ka loogilise järeldusena universaalsuseni temaatikates. Aastasadade jooksul kõnekana püsinud kunstiteoste ainestik on üldinimlik ja püsivalt aktuaalne: religioon, eluring, suhted ja võim võivad küll olla täna teistsuguses kontekstis ja mastaabis, kuid suudavad vaatajas jätkuvalt tekitada empaatiat. Need on vaid näited millestki, mis tähistavad muutumatuse faktorit inimloomuses. Pidevalt arenevas ja uuenevas kunstis toob ajaloo poole pöördumine vaatajale lähemale neid samu jäävaid väärtusi ja probleeme, millega inimene alati tegelenud on.

Erinevaid kunstikaanoneid ühendas ka barokiajastu kunstnik Bernini, kes oli 17. sajandi üks andekamaid skulptoreid ja arhitekte. Tema skulptuurid on justkui elus ja liikuvad, nende nägudes peegelduvad tugevad emotsioonid ning kirg, mida keegi enne teda polnud suutnud marmorist valmistada. Bernini küll ei keskendunud ajastute sidumisele, vaid esimesena enda

ajal ühendas erinevaid visuaalseid kunste. Bernini sõnu ja eesmärki on edasi andnud Baldinucci:

„On üldiselt teada, et tema oli esimene, kes püüdis ühendada arhitektuuri skulptuuri ja maalikunstiga, nii et neist kõigist moodustuks ilus kokkuseade; selleks heitis ta kõrvale mõningad tüütud ühtlusetootlused, lõhkudes mõnikord kaanoneid ilma neid rikkumata, ent ka ilma neid endale kohustuslikuks pidamata: ning selle kohta oli tal tavaks öelda, et kes vahel kaanoni piiridest ei välju, ei ületa seda kunagi.“ (Careri 2000, lk 325)

Kuigi Bernini loodud mõiste „ilus kokkuseade“ hõlmab endas arhitektuuri, skulptuuri ja maalikunsti sidumist, siis minu loomingu kokkuseades püüdleval ilu poole minevik, olevik ja tulevik. Nii saab ka ajaloolise materjali asetada tema enda mugavustsoonist väljapoole ning panna uudsesse kooskõlasse kaasajaga. Küll aga pole kõne all siiski ainult ajastute sidumine, vaid ka kunstidevahelised suhted, seega on see pigem dünaamiline protsess, mille käigus iga kunstiliigi kaanonid viiakse oma piirideni, et neist veidi üle astudes luua toetuspind, millega haakuks uudsel viisil mõne teise kunstiliigi kaanon (Careri 2000, lk 326). Piiride nihutamiseks on suurepäraseks vahendiks just kaasaegne tants, kuna kaasaegset etenduskunsti iseloomustab pigem piiride puudumine, mitte nende rangus. Kunstnikelt oodatakse millegi täiesti uude saavutamist ning oma loominguga üllatamist, mitte mingitest reeglitest kinni hoidmist ega sooviga kaasa ujumist. Samuti kehtib see ka kaasaegse tantsu puhul, kus liikumine kui selline ei ole isegi mitte tantsuetenduse eelduseks. Vastupidiselt harjumuspärase mõtlemisega ei pea muusika olema isegi „tantsitav“, vaid keha ja liigutus võivad olla sõltumatud kõigest muust. Rohkem pannakse rõhku lavastuse kui terviku toimimisele ning üha tähtsamaks mõjutajaks selles on ka valguskujundus. Seega, kui kohandada ajaloolist materjali ja vastavalt vajadusele nihutada tema piire, siis on kaasaegne tants täiuslikuks meediumiks, millega on „ilusas kokkuseades“ võimalik teistele kunstikaanonitele vastu tulla ja täita liimina tekkinud lüngad ja lõhed. See on mõrt, millega saab kokku liita peaaegu kõike.

Ekstreemsuste vahel on hakanud hüplema ka kujutav kunst ning galeriisse sisse astudes olen alati hirmul, et keegi proovib mind jälle šokeerida. Vastupidise efektina mõjub silmapaistvalt hoopis klassikalise suunaga kunst, kus on näha pühendumust, käteosavust ning mis pakub tõelist esteetilist naudingut. Suurem rõhk tundub olevat kontseptuaalsusel ning publikule esitletav on kärbitud miinimumini ning muudetud võimalikult abstraktseks. Mis aga tegelikult läbi kumab on see, et kunstnikud on laisad ja peidavad ennast oma kontseptsiooni taha.

Tegevusetus on justkui õigustatud, kuniks sa jätad mulje, et mõtled. Loomingu otsest tulemust on kas väga vähe või ülepaisutatult palju ning et mitte paista lihtsameelne, kiputakse kõike võimalikult keeruliseks ajama – siis ehk tõesti on sajandite taga peidus teatud lihtsus ja inimlikkus, mille poole tasuks tagasi vaadata.

Kunst ei ole ainult reaalsuse jäljendamine, vaid selle avastamine ning mingil määral võimaldab see ka uue reaalsuse loomist. Tekivad uued seosed ajalooga, mis loob jällegi uut võrku mineviku ja oleviku vahel ning pakub viljakat pinda tulevikuks. Suur võit on see, kui kasvõi endile ebateadlikult on meie aju suutnud luua mõne uue ühenduse ning seega väetanud pinda, millest kunagi võib võrsuda uus mõtteseeme.

Mõnes mõttes tahan siis sellist muusikat, mis meid enam otseselt ei kõneta ega harjumuspärane pole, muuta publiku jaoks „seeditavamaks“. Anda lisaks kuulamisele ka midagi visuaalset ja harjumuspärasemat, et stimuleerida mitut meelt ja rohkem mõttetasandeid. Tahan leida tasakaalu enda loomingu ja juba varem loodu vahel ilma, et kumbki kannataks või tahaplaanile jääks – leida kompromiss. Nii-öelda tuua inimene muuseumist välja ja anda talle värske pilk ja arusaam millestki, mis enne oli tolmune ja iganenud.

Idearendus

Cantores Vagantes

Antud lavastuse algpunkt oli muusika – kõik sai sellest alguse. Ma ei pidanud aktiivselt tegelema muusika otsimisega, sest muusika leidis mind ise. Oli juba algusest peale selge, et teen oma koreograafi diplomitöö vanamuusikaga ning seetõttu kasutasin ka head võimalust teha koostööd Haapsalu Vanamuusikafestivaliga. Festivali programmis oli juba kindel esineja *Cantores Vagantes*, kes on Eestis tegutsev varajase muusika stuudio, seega oli eeldus organisatoorse poole pealt nendega koostööks kõige parem. Nende repertuaaris olevat varajast muusikat kuulates sain innustust ning nägin piisavalt palju mänguruumi ja vaheldusrikkust, et julgeksin võtta ette selle projekti ja konstrueerida kokku lavastuse. Läbirääkimised muusikutega sujusid hästi ning ka nemad nägid minu ettepanekus midagi uut ja huvitavat.

Seega oli muusika minu esimene kindel pidepunkt ning alustasin sinna peale kõige muu ehitamist. Tundsin, et antud muusika karakteri tõttu ei saaks liikumine olla liialt abstraktne ning samuti enda mõttelise ja loomingulise töö jaoks vajasin tantsule temaatikat. Otsisin silda mineviku ja oleviku vahel ning tahtsin, et teema oleks universaalne ning kõnetaks inimest olenemata sajandist. Jäin mõtlema keskaja ja tänapäeva inimese elude sarnasuste ja erinevuste peale ning leidsin inspiratsiooni jällegi muusikast – või õigemini ansamblist *Cantores Vagantes*.

Cantores Vagantes – rändavad laulikud (lad.k).

Rändmuusiku elu keskajal tundub mulle põnev. Miks nad valisid sellise elukutse ja kuidas rändmuusikuks saadi? Nagu ka tänapäeval, on see pigem ebakonventsionaalne amet ning on eriti nüüdseks kujunenud justkui puiklemiseks „päris töö“ eest. Paljude lapsevanemate siiras hirm on see, et järelkasvust saab muusik, kunstnik või mõni muu vabandus laiskusele. Loodetakse, et noored on ambitsioonikad ning ambitsioon seostub edukusega, mis jällegi läheb vastuollu kõige kunstimaastikul.

Tõepoolest – kas on üldse tark mõte segada ennast millessegi, kus hakkama saamiseks saab loota vaid iseendale? Ebaedu korral ei ole kedagi, keda võiks süüdistada ning edu ainukeseks viljaks jääb rõõm ja uhkus tehtud töö üle. Ainus ajend teha seda tööd on kirg tehtava vastu – välistatud on kõrvalised stiimulid nagu raha või ootustele vastamine. Kirg on tõukavaks jõuks alustamises ning ka see, mis vaatamata raskustele ja ots-otsaga kokku tulemisele käsib jätkata.

Mis juhtub aga siis, kui kirest saab harjumus? Kui vajadus ära elada matab kire ning kui töö on selleks, et see lihtsalt ära teha? Kas tekib kahetsus tehtud valikutes või jääb mingisugune missioonitunne kandma? Tihtipeale põlgusega räägitakse rutiinsest üheksast viieni kontoritööst, kuid veel hirmutavam on mõte rutiiniks muutunud loomingust. Kas see on mugavus, leppimine või miskit muud, mis laseb meil sinna kinni jääda?

Mõtted rändavatest muusikutest viisid mind lapsepõlve ja suureks saamise juurde. See üleminek ja saamine „päris inimeseks“ on paljuski seotud kohusetunde ja vastutuse võtmisega. Olen küll juba täiskasvanu, kuid oma rollilt üliõpilane ja seega veel midagi lapse ja täiskasvanu vahepealset. Seisan järjekordse ukse lävel ning kuulen neid samu küsimusi: „Mis edasi? Kes sinust saab?“ Ma ei tea veel täpselt, mil viisil minu elu paika loksub, kuid ometi on mul juba hirmud selle kohta, mis juhtub pärast seda. Tunnen survet valida endale nüüd kohe täna amet lihtsalt selle pärast, et see on see, mida tehakse.

Võib-olla on minu hirmud alusetud. Võimalik, et loomingulisel tööol polegi võimalik muutuda rutiiniks ning rändmuusik jääb alati kirega tegema oma tööd. Siiski on inimese loomingulisuses mingisugune kvaliteet, mis kaob täiskasvanuks saades ning elutunnetus, mille kergus muutub üha rohkem raskuseks.

„Siili elegants“

Juhuse tahtel lugesin protsessi ajal Muriel Barbery teost „Siili elegants“, mis oli tõeliselt positiivne elamus ning oskuslikult kirjutatud tekst. Üks peategelastest haakus veidral kombel

selle temaatikaga, millega tegelesin parasjagu oma lavastuse tarbeks. Kuigi loetu ei olnud kuidagi loomises tõukavaks jõuks ega ilmselt ei mõjutanud ka mingite muudatuste tegemisel, siis leidsin sealt lihtsalt mitmeid ühenduskohti ning nägin nii verbaalseid kui mõttelisi kujutluspilte. Kõnealune karakter on nimelt 12-aastane rikkast perest tüdruk, kes on enda vanuse kohta üleloomulikult intelligentne ning näeb väikekodanlikku ühiskonda enda ümber väga tumedates toonides. Ta analüüsib täiskasvanute mõtlemist ning näeb nendes lapsi, kes on lihtsalt sattunud segadusse ning üritavad kõigest väest näida täiskasvanulikud.

Paradoksaasel kombel on too tüdruk justkui pahupidi – vananimene lapse kehas. Kuigi ta suudab vaimustuda maailmast ja näha seal palju ilusat, siis peitub temas nii suur tumedus ja raskus, et minu maitsele on see kohati lausa üle vindi oma dramaatilisuses ja suitsiidlikes mõtetes. Lisan käesoleva töö lisadesse ka tervikliku peatüki, mille leian olevat kõige iseloomulikuma ning milles käsitletakse just täiskasvanuks saamist.

„Selle peale pole vist keegi tulnud, et kui elu on absurdne, siis ei ole särav edu sugugi väärtuslikum kui läbikukkumine. See on lihtsalt mugavam“ (Barbery 2012, lk 14). Arvamusega, et elul mitte mingisugust mõtet ei ole ning et see on vaid tühine absurdus, ma ei nõustu. Küll aga näen ma seda, et tihtipeale oma elule seatud eesmärgid on tühised ja täiesti triviaalsed, mis muudab ka nende poole meeleheitliku püüdlamise absurdseks. „Ja kuni surmani juureldakse siis hämmeldunult selle üle, miks kujunes elu äärmiselt kõrgetele ootustele vaatamata ikkagi nii tühiseks“ (*ibid.* lk 13). Näen paljuski kurja juurt just nende kõrgete ootuste näol. Inimesed seavad endale materiaalsed eesmärgid või unistavad kõrgest sotsiaalsest staatusest, kuulsusest ja edukusest. Kõik see võib tuua õnne, kuid see ei ole õnnelikkuse eeldus.

Põhjus, miks antud teema mind puudutab ning miks ma näiliselt sellist käitumist kritiseerin, on puhtalt isiklik. Olen perfektsionist ning pean pidevalt vastama maksimaalsetele ootustele, mida ma iseendale sean. Ma ei taha unistada edukusest, soovin vaid olla õnnelik, kuid mind närib teadmine, et salamisi ma sinna ikkagi pürgin. Ambitsioonis pole midagi halba, aga pettumine on seda valusam ning pettuda ju saabki ainult iseenda ootustes. See, mis mind suureks saamise juures hirmutab ongi kartus, et äkki õnneliku kulgemise asemel saab elust üks lõputu pürgimine, pidev rahulolematuse ja suurema auto nimel rügamine – pangalaenu ja kõik muu kohustuslik. Kardan unustada neid häid ja õilsaid eesmärke, mis keskenduvad minu õnnele ja hetkes olemisele.

Hetkes olemise asemel kerkib silme ette see täiuslik siht silmapiiril, kuid meri ei lähe kaheks ega vabasta teed, vaid lained löövad ikka üle pea ning kogu see pürgimine paneb silmaklapid pähe ja peidab kõik teised võimalikud teed. „Inimesed arvavad, et liiguvad tähtede poole, aga lõpetavad ikka nagu kuldkalakesed akvaariumis“ (Barbery 2012, lk 13). Sealjuures on akvaariumi sein klaasist ning visalt edasi ujudes ei panda tähelegi, kuidas maailm ja võimalused on aina kitsamaks jäänud ning ihaldatud täiuslikkuseni ja õnneni ei jõutagi.

Tähtede poole liikumist ei tohiks segamini ajada sihikindlusega. Oma suuna ja tee kindel teadmine on õnn, mida ei koge kõik. Küsimus on selles, et mida nähakse silmapiiril ja kuidas sinna jõutakse. Kas eesmärk ongi eesmärk või peitub seal tahe läbida protsess. Lapsed on pidevas protsessis, neil ei ole hommikul ärgates isegi sama päeva õhtuks püstitatud eesmärki ning nad naudivad ja avastavad kõike hoo pealt. Andes lapsele paberi ja pliiatsi, ei teki tal tahtmist luua veatut meistriteost, saavutada kompositsioonilist täiust või teenida tööst tulu. Tema pilt areneb koos tema endaga, rõõmu pakub protsess ise ning tulemusele ei oodata hirmuvärinaga hinnangut, vaid pildis peitub lapse eneseväljendus, mis oli tol hetkel aus ning mis on võib-olla järgmisel hetkel juba unustatud. Üks kõige õudsemaid nähtusi maailmas on lapsed, kellest vanemad on voolinud võistlushimulised saavutajad. Eredamaks näiteks on loomulikult USA-s populaarsed laste missivõistlused, kus nooremad osalejad on alles 3-aastased ning kes verehimuliselt trumpavad üksteist kõiges ebanormaalses ja ebalapselikus.

„Ma võin ju väga tark olla, aga ma ei tea, kaua ma suudan sellele bioloogilisele kalduvusele vastu panna. Kui ma sisenen täiskasvanute võidujooksu, kas ma siis ka veel suudan absurditundega toime tulla? Ma ei usu“ (Barbery 2012, lk 14-15).

Tööprotsess

Töö muusikutega

Kuna muusika oli minu esimene toetuspunkt, siis oli ka koostöö muusikutega esmane. Kuna tegemist on töötavate professionaalidega, siis taotlesin Kultuurkapitalist varakult kõigile kolmele muusikule loominguks stipendiumid minu etenduste ja prooviperioodi jaoks. Kohtusin nendega juba varem kui tantsijatega, panime paika plaanid ning samuti käisin kuulamas nende proovi, kus tegime valiku muusikast, mida oleks mõeldav lavastuses kasutada. Tegelikult on nende koosseisus ka neljas inimene, kes laulab mitmetes teostes vokaalosa, kuid logistika tõttu jäi ta antud projektist välja, millest oli mul kahju. See nõudis ka teatud valikuid ja muudatusi repertuaaris.

Üks minu esimesi küsimusi neile oli nende suhtumise kohta improvisatsiooni ja muudatustesse noodikirja. Pelgasin seda veidi, sest vanamuusika osas on mul küll aukartust, aga ka palju asjatundmatust ning minu kogemused siiani olid näidanud, et vanamuusika on püha ning esitatud täpselt nii, nagu ta seisab noodis. Suur oli minu rõõm, kui selgus, et muusikud suhtuvad kohendustesse väga avatult. Keskaegsete rändmuusikute viisid levisid käest kätte ning igaüks tegi omad muudatused ja interpreteeris loomingu omal viisil. Säilinud on ka samadest lugudest erinevate versioonide noodid, seega ei tekkinud meie väikeste kohendustega kellelgi mingit vastuolu tõekspidamistes.

Töö muusikutega toimus tantsijatest täiesti eraldi – ühed olid Tallinnas, teised Viljandis. Tantsuproovides kasutasin salvestisi, mille olime eelnevalt koos muusikutega kokku pannud. Samas ruumis said tantsijad ja muusikud kokku alles nädal enne esietendust. See oli esimene ja hädavajalik kokkupuude, et mõlemad osapooled oskaksid teineteisega arvestada. Koostöö sujus laitmatult ning muusikute professionaalsus ja olukorraga kohanemine avaldas mulle muljet.

Etendustel olid muusikud need, kellega mul oli kõige vähem muret. Nad olid kohal, neil oli kõik kaasas, nad teadsid mida nad teevad ja nad tegid seda rõõmsalt ja rahulikult. Minu ülesanne oli põhimõtteliselt lihtsalt näidata neile nende koht lava ääres ning kõige muuga said

nad ise suurepäraselt hakkama. Kuna minul ei olnud mingit mõju nende mänguuskusele ning ma usaldas inende kogenumust, siis oli etenduseelses ärevuses see rahulik trio kui kindel kalju ebakindluste seas.

Töö tantsijatega

Tantsijate valikul mängisid rolli kaks tegurit: füüsiline väljenduslikkus ning isiklikud suhted. Väärtustan väga enda kui koreograafi vaba suhtlust ja koostööd oma tantsijatega ning samuti nende omavahelist „keemiat“. Pigem jätan valikust välja mõne füüsiliselt võimekama tantsija, kui et ohverdan midagi koostöö arvelt. Valisin tantsijad enda kursuselt, kuna tunnen neid kõige paremini, saan nendega hästi läbi ning oskan ennustada ja tõlgendada nende käitumisi. Tundsin, et sain sellevõrra rohkem neid usaldada ning ka emotsionaalselt neile toetuda.

Enne prooviperioodi algust oli pikka aega õhus küsimus tantsijate arvu kohta. Paaritu arv tantsijaid sümpatiseeris mulle rohkem, kuid samas otsisin kindlameelselt neljandat tantsijat, kuna kartsin armukolmnurga teket. Arvasin, et mehe tants kahe naisega muudab ükskõik mille automaatselt armulooks ning ei teadnud, kas suudan seda vältida. Otsustasin lõpuks selle riski siiski võtta ning proovisin antud probleemile lavastamise käigus tähelepanu pöörata ja armastuse liini teket vältida. Hilisemas tagasisides on selgunud, et mõne jaoks see siiski tekkis, kuid jäin saavutatud neutraalsusega ise piisavalt rahule.

Töös tantsijatega kasutasin nelja meetodit: koreograafia, koreograafia põhjal improviseerimine, improvisatsioonist tekitatud koreograafia ning vaba/suunatud improvisatsioon. Tantsu teises pooles oli paika pandud koreograafia osakaal suurem, samas kui tantsu esimene pool keskendus mängule, improvisatsioonist loodud koreograafia ja vabamale liikumisele. Joonase, Jane ja Maarja kehalised esteetikad on üpriski sarnased ning koreograafia omandamisel või sooritamisel probleeme ei tekkinud.

Raskusi tekkis kõige rohkem Joonasega, kelle füüsilised vigastused ei lasknud tal paljudes proovides osaleda või korralikult kaasa teha. Isegi esietenduse peaproov toimus kahe tantsijaga ning nägi seeläbi üpriski jabur välja. Stressi ja närvipinget oli palju, kuid tundsin, et usaldan Joonast ning teadsin, et kord laval, annab ta endast kõik ja saab suurepäraselt hakkama. Küll aga oli mure tema enda tervise pärast, kuna kartsin, et ta süvendab esinedes vigastusi veelgi.

Tagantjärele võin hingata rahulikult ning öelda, et kõik läks lõpuks hästi, kuid pinged ja emotsioonid nendel hetkedel siis tekitasid palju hirme ja kõhklusid.

Töö valguskujundajaga

Suhtlemine Ivariga toimus tegelikult isegi varem kui prooviperiood tantsijatega. Viisin ta võimalikult varakult kurssi oma ideega ning arutasin seda temaga hiljem mitmel korral. Meie mõlema soov oli, et ta oleks ka mõttelisse protsessi kaasatud ning nii-öelda „asjas sees“. Vestlused temaga olid mulle kasulikud ning aitasid mul minu mõtteid enda jaoks konkretiseerida ja neid selgemalt väljendada, kuna sattusime ka vaidlustesse, mil ma oma ideed liialt üldistasin või vale nurga alt selgitasin. Sain head tagasisidet ning ausat kriitikat ning nüüd tagantjärele meenutades olid minu ebaselgused meie vestlustes ka hiljem nõrgemad kohad lavastuses.

Jätsin valguskujundajale kui kunstnikule vabad käed ning usaldas tema tööd. Tänu mõttega kursis olemisele sujus ka praktiline pool paremini vaatamata tõsiasjale, et tantsu viimased tükid said paika viimastel hetkedel. Tegime valguskujunduses koos mõned väikesed parandused ning jäin tulemusega rahule.

Lavastuslikud elemendid

Toolid

Toolid otsustasin kaasata lavastusse kui tükikesed igapäevast. Tundsin vajadust kasutada rekvisiite ning toolid osutusid kõige sobivamaks ja multifunktsionaalsemaks. Mõtteliselt kõige tähtsam roll toolidel oli aidata rõhutada mõtlemise muutumist täiskasvanuks saades. Mängulisus ja loovus olid märksõnad tantsu esimeses pooles, kus toolid olid kaasatud erinevates mängudes ja fantaasiates – tool võis olla nii paat kui ka kindlus, kuid mitte midagi nii igavat nagu alus istumiseks. Etenduse käigus hakkas tool kaotama oma funktsioone, kuni

jäi lõpuks selleks tooliks, mida me kõik teame – tool istumiseks. Igal asjal on oma funktsioon ning normaalse inimese ülesanne on seda sihtotstarbeliselt kasutada. Lõpustseenis kasutasin toole kui vahendit viidata tantsu algusele ehk lapsepõlvele ning näidata täiskasvanu suutmatust mäletada ning tema mõtlemise kitsenemist.

Kostüüm

Kostüümis rõhutasin lapsepõlve, kuna leian, et lapselik maailmavaade on midagi, mille potentsiaal meis alati olemas on, seega tekitasin meelega vastuolu muutunud liikumises ja muutumatus kostüümis. Valiku triibuliste põlvikute kasuks kallutasid minu enda meenutused oma lapsepõlvest, mil selliseid esemeid kandsin. Teadsin, et umbes viimased kümme aastat on mul seisnud kaks paari värviliste triipudega põlvikuid kummutisahtlis ning nägin neid iga kord, kui sokisahtli avasin. Otsustasin kasutada oma vanu põlvikuid tantsijate kostüümis ning tundsin rõõmu, et sain lisada taolise isikliku nüansi ja nostalgilise meenutuse. Siis tegin aga tähendusriikka avastuse. Oma vanas toas sokisahtlit avades avastasin, et põlvikuid ei olnud seal enam. Ma olin nad umbes aasta tagasi suurpuhastuse käigus ära visanud, kuna tundsin ennast ilmselt liiga tõsise ja täiskasvanulikuna, et taolisi lapsikusi kanda. Mõistsin, et see on vaid märk põlvikute vajalikkusest ja sobivusest minu lavastusest.

Ülejäänud kostüümis võtsin eesmärgiks sooneutraalsuse, mis välistas kohe kõik seelikud ja kleidid. Kõige loogilisem lahendus olid seega lühikesed püksid. Ülemist osa kaalusin siduda millegi teisemaga nagu näiteks triiksärk ja lips, kuid koosmõjus põlvikutega oleks igasugune pidulikum ülaosa tekitanud koolivormi efekti. Seega otsustasin, et kogu ülemine osa on võimalikult mahedates toonides ja neutraalne.

Eneseanalüüs

Minu esmane eesmärk, millest alustasin tööd oli vanamuusika ja kaasaegse tantsu vahel teineteist austava ja toetava suhte loomine. Ma ei pidanud oluliseks varajase muusika „reklaamimist“ või eraldi esile toomist vaid pigem just vastupidi sünergia loomist, mis tunduks loomulik ega jääks otseselt silma või häirima. Töö muusikaga oli keeruline ning vajab palju harjumist, kuna oli kõrvale uutmoodi ning ka tantsimiseks harjumatu. Nii mina kui tantsijad pidid vaeva nägema, kuni lõpuks harjus meel ja keha ning koostöö muusika ja tantsija vahel sujus loomulikult.

Mida rohkem tervik kuju võttis, seda loogilisem tundus ka muusikaline kujundus. Nägin rohkem nüansse, mis sidusid endas tantsu ja heli ning mille olin kas juhuse või intuitsiooni abil enesele teadvustamata loonud. Nägin, et liikumine ja muusika teevad omavahel koostööd ning loovad uue terviku, mis ei ole küll ehmatavalt uuenduslik, aga piisavalt värskendav ja esteetiline, et lugeda endale esitatud väljakutse õnnestunuks.

Oma arengu ja kulminatsiooni poolest jäi lavastus üpriski ühele tasandile. Eristatavad olid küll kaks poolt: mäng ja koreograafia, kuid pöördelist punkti ega kulminatsiooni ei tekkinud. Tajusin juba oma idee juures kujuteldavat kaart, mis liigub sujuvalt ülevalt alla ning püsib sihikindlalt sellel teel. Samuti hoidsin ma karakterite teket võimalikult miinimumil ning suhtusin tantsijatesse pigem nagu massi, mitte indiviididesse. Ma ei loonud neile eraldi lugusid, vaid panin nad kõik sellele samale lihtsale liumäele. Kas nii lihtne ongi? Sihtkoht: akvaarium on kõige lihtsam rong, millele astuda ning tähele panemata satume me sellele muuseas.

Minu süstemaatilise ja narratiivse töömeetodi tõttu jäid lavastusest paratamatult välja minu sisemised heitlused, kõhklused ja hirmud. Lõin pildi sellest ringi kihutavast rongist justkui neutraalse kõrvaltvaatajana ning seetõttu tundub see nagu *statement* või üldistus. Paljudel vaatajatel tekib ebamugav tunne, justkui oleksin mina neid oma mõttes akvaariumisse pistnud, kuid tegelikult see nii ei ole. Esitan küsimuse, millele vastamine on võimatu. Samas on mul hea meel, et mingisugust reaktsiooni või mõtet see tükk ikkagi algatas.

Hiljem, olles oma tööd mitmeid kordi laval näinud ning seda analüüsinud, näen selles mitmeid nõrku kohti. Nõrgalt väljendub minu idee just üleminekus mängult tööle ning selle muutumise nüanssides. Arvan, et kiirustasin sellega veidi ega andnud aega muutusele toimida ja kulgeda loomulikult, mis muutis selle kiireks hüppeks ja arusaamatuks otsuseks. Selles peitub ka põhjus, miks saadud tagasisides kipuvad lavastuse kaks osa jääma vaatajale liiga eraldiseisvaks ja nõrgalt ühendatuks. Oleksin soovinud tuua rohkem välja selle muutuse protsessi, ning tegeleda rohkem eeskujude seadmisega. Praeguses versioonis oli üleminekul Maarja see, kes võttis vanemliku ja täiskasvanuliku rolli ning justkui mõjutas Janet ja Joonast suureks kasvama. Ta oli asjalik ning seadis neile eeskuju, näidates, et nii on õigem toimida. Ühes lühikeses kombinatsioonis Maarja „avastas“ tantsu ning õpetas seda ka teistele. Sellest sai nende kutsumus ja töö. Kutsumusest sai aga üha rohkem töö ja kohustus ning lõpuks jäid nad sellega tegelema vaid põhjusel, et mis kord alustatud, tuleb ka lõpuni viia ja ära teha. Oleksin tahtnud seda muutust rohkem välja tuua ja selgemaks teha, sest tundus, et palju läks koreograafilises rägastikus kaduma.

Olen tänulik oma juhendajale, kes juhtis mind mõtteni tuua lavastuse lõpus tagasi tuttav motiiv lapsepõlvest. Ehitasin viimaseks pildiks uuesti varem nähtud paadi, mis sidus kõik kokku ning toimis paremini kui minu algne versioon. Lasin tantsijatel kasutada toole istumiseks, et veelkord rõhutada nende sihtotstarbelist kasutamist ning kitsenenud loomingulisust. Samuti, et ehk päästa juba niigi *statementiks* muutunud lugu, jäi Maarja oma

tooli osas veidi segasele seisukohale. Ta ei olnud nõus sellele istuma, kuid samas ei osanud ta sellega ka midagi muud teha, mis jättis tema lõpliku saatuse küsimusena õhku rippuma ning loodetavasti näitas ehk mingit lootuskiirt, et kõik ei ole määratud.

Kokkuvõte

Minu diplomitöö „Sihtkoht: akvaarium“ esietendus 29. aprillil Ugala teatris oli tähtsaks verstapostiks ning ühe protsessi finišjooneks. Tundsin kergendust ja rõõmu ning olen tänulik kõigile, kes asja laabumises väikestki rolli mängisid.

Käesolevas töös analüüsisin läbitud teekonda ning tõin selgust nii oma mõtetes kui ka lavale jõudnud väljundites. Kirjeldasin tööprotsessi ning arutlesin tekkinud takistuste ja sildade üle, mis aitasid kaasa lõpptulemuse valmimisele. Viimaks heitsin tehtud tööle võimalikult objektiivse tagasipilgu ning avasin mõningast enesekriitikat.

Minu jaoks oli käesoleva kirjaliku töö kirjutamine hindamatuks tööks ja hädavajalikuks mõttearenduseks. Tunnen tihtipeale, et suudan oma mõtteid kirjutades paremini väljendada ja formuleerida ning seeläbi muutuvad nad ka mulle endale arusaadavamaks. Kui ma oleksin taolist põhjalikumalt analüüsi kirjutanud protsessi varasemas staadiumis, oleksid minu ideed ilmselt ka selgemalt lavale ja publikuni jõudnud.

Tehtud töö oli väärtuslik katsetus ning minu jaoks paljuski ka õnnestunud – see on kindlasti hüppelauaks paljule järgnevale. Võtan endale eesmärgiks kuulata seda sama kriitikat, mida ma iseendale läbi selle töö andsin – lasta rohkem lahti eesmärkidest ning luua hetkes, kasutada ka loomises oma intuitsiooni.

Kasutatud kirjandus

- **Barbery, M.** 2012. *Siili elegants*. Tallinn: Varrak.
- **Siitan, A-K.** 2013. *Kaasaegse etenduskunsti sümbioos ajaloolise materjaliga. „Ilusa kokkuseade“ võimalikkusest*. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. [Seminaritöö]. Viljandi.

Summary

This is the written part of my choreographer's diploma "Destination: aquarium". As an ending result I created a dance performance with early music and contemporary dance. The premier took place in Viljandi Ugala theatre on 29th April 2014.

In this work I explained and analysed my thought process as well the process of work. I used extracts from my earlier research on combining historical material with contemporary performance art and clarified my goals as an artist.

A big part of this work is my explanation of the philosophical meaning behind the piece. Every time I discover it a bit more myself and verbalise it better. This piece isn't there to make a statement, it's to raise a question.

I learned a lot about myself and expressed my fears through my creation. It's a reminder for myself not to lose focus on joy and happiness and not to get distracted in the race for success.

LISA 1 – „Sügav mõte nr 1“

sügav mõte nr 1

*tähtede järgi
kuldkalakene ujub
vastu klaasi – lõpp*

Näib, et vahetevahel leiavad täiskasvanud aega maha istuda ja mõelda selle üle, milline katastroof on nende elu. Nad hakkavad siis midagi mõistmata hädaldama, ja nii nagu kärbsed, kes sööstavad ikka ja jälle vastu sama aknaklaasi, nad rabelevad, kannatavad, kuhtuvad, masenduvad ja juurdlevad asjaolude üle, mis on nad juhatanud sinna, kuhu nad minna ei tahtnud. Kõige nutikamad teevad sellest rähkleemisest suisa religiooni: oh seda kodanliku eksistentsi põlasusväärset tühisust! On ka selliseid küünikuid, kelle jalad on ikka veel papa söögilaua all: „Mis küll on saanud meie noorpõlveunistustest?“ küsivad nad illusioonitul ja endaga rahuloleval ilmel. „Need on läinud ja elu on närune.“ Ma vihkan sellist küpse ea võltsi vaimuselgust. Tegelikult on nad täpselt samasugused nagu kõik teised – lapsed, kes ei saa aru, mis nendega on juhtunud, ja mängivad kõva meest, ehkki päriselt tahaks hoopis nutta.

Sellest on ometi lihtne aru saada. Kõiges on süüdi see, et lapsed usuvad täiskasvanute jutte ja kui nad kord ise täiskasvanuks saavad, siis hakkavad nad kättemaksuks petma oma lapsi. „Elul on mõte ja suured inimesed teavad, mis see on“ – seda universaalset valet peavad kõik uskuma. Kui täiskasvanust peast aru saadakse, et see paika ei pea, on juba hilja. Saladus jääb saladuseks, aga kogu energia on juba tükk aega tagasi kõikvõimalike tobedate tegevuste peale raisatud. Siis ei jää üle muud kui ennast jõudumööda uimastada, püüda enda eest varjata seda, et oma elule mingit mõtet ei leitagi, ja petta siis ka oma lapsi, et ennast paremini veenda. Kõik, kellega minu

pere läbi käib, on läinud täpselt sama rada: noorus kulub sellele, et püütakse oma tarkus kaubaks teha, õpingutest kõik välja pigistada nagu sidrunist ja saavutada positsioon eliidi seas. Ja kuni surmani juureldakse siis hämmeldunult selle üle, miks kujunes elu äärmiselt kõrgetele ootustele vaatamata ikkagi nii tühiseks. Inimesed arvavad, et liiguvad tähtede poole, aga lõpetavad ikka nagu kuldkalakesed akvaariumis. Ma mõtlen küll, et äkki oleks lihtsam lastele kohe algusest peale õpetada, et elu on absurdne. See rööviks lapsepõlvest mõned toredad hetked, aga see-eest aitaks täiskasvanust peast kõvasti aega kokku hoida, arvestamata seda, et vähemalt üks trauma jääks saamata – see akvaariumi oma.

Mina olen kaksteist aastat vana, ma elan Grenelle'i tänav 7 ühes lukskorteris. Minu vanemad on rikkad, minu sugulased on rikkad ning seega oleme ka mina ja mu õde põhimõtteliselt rikkad. Minu isa on praegune rahvasaadik ja endine minister ja arvata võib, et ükskord lõpetab ta spiikrina ja hakkab Lassay residentsi* veinikeldrit tühjendama. Minu ema ... Nojah, ema ei ole just kõige säravam vaim, aga ta on haritud. Ta on humanitaarteaduste doktor. Ta kirjutab õhtusöögikutseid vigadeta ja pommitab meid kogu aeg kirjanduslike viidetega („Colombe, ära mängi siin Guermantes'i”, „tibukene, sa oled ikka tõeline Sanseverina”).

Vaatamata sellele, vaatamata kõigile võimalustele ja kogu sellele rikkusele, tean ma juba ammu, et sihtpunkt on ikkagi akvaarium. Mismoodi ma seda tean? Juhtumisi olen ma väga tark. Koguni erakordselt tark. Kui minuvanuseid lapsi vaadata, siis on lõhe muidugi tohutu. Kuna ma ei taha eriti silma paista ja kuna perekonnas, kus tarkust peetakse ülimalt väärtuseks, ei jäetaks üliandekat last iialgi rahule, siis üritan ma koolis ennast tagasi hoida, aga isegi siis olen ma kõigis ainetes

* Lassay residents – Hôtel de Lassay, Rahvusassamblee esimehe residents.

parim. Võiks ju arvata, et kui inimene on kaheteistaastaselt eliitülikooli ettevalmistusklassi tasemel nagu mina, siis on tal normaalse arengutasemega last lihtne mängida. Aga vaat ei ole! Et lollim välja paista, kui tegelikult oled, tuleb kõvasti vaeva näha. Aga omal moel hoiab see mind igavusse kõn- gemast: kui ma just parasjagu ei õpi ega püüa millestki aru saada, siis üritan ma tavaliste heade õpilaste stiili, vastuseid, käitumist, huvisid ja nunnusid väikesi vigu järele teha. Ma loen läbi kõik, mis Constance Baret, kes on minu järel klassis teine, matemaatikas, prantsuse keeles ja ajaloo kirjutab, ja nii ma õpin, mida ma pean tegema: prantsuse keeles tuleb esitada koherentne ja õige kirjapildiga sõnajada, matemaati- kas korrata mehaaniliselt tähenduseta tehteid ja ajaloo seada järjestusse loogiliste konnektorite abil liigendatud fakte. Aga isegi täiskasvanutega võrreldes olen ma enamikust märksa nutikam. Nii see lihtsalt on. Ega ma selle üle eriti uhke ei ole, sest see ei olene ju kuidagi minust endast. Kindel on aga see, et akvaariumi mina ei lähe. Isegi nii intelligentse inimese puhul nagu mina, kes on õppimises nii andekas, teistest nii erinev ja enamikust nii palju üle, on elu ikkagi juba ette paika pandud. Ja see on nii kurb, et hakka või nutma – selle peale pole vist keegi tulnud, et kui elu on absurdne, siis ei ole särav edu sugugi väärtuslikum kui läbikukkumine. See on lihtsalt mugavam. Ja veel: ma arvan, et vaimuselgus muudab edu mõruks, samal ajal kui keskpärale jääb alati mingi lootus.

Nii et ma olen otsustanud. Lapsepõlv saab varsti läbi ja ehkki ma olen päris kindel, et elu on farss, ei usu ma, et suudaksin lõpuni vastu pidada. Sisimas me oleme ju programmeeritud uskuma millessegi, mida ei ole olemas, sest me oleme elusolendid, kes ei taha kannatada. Ja nii me kulutame kogu oma jõu sellele, et endale selgeks teha: on asju, mis on elamist väärt, ja just sellepärast on elul ka mõte. Ma võin ju väga tark olla, aga ma ei tea, kui kaua ma suudan sellele bioloogilisele kalduvusele

vastu panna. Kui ma sisenen täiskasvanute võidujooksu, kas ma siis ka veel suudan absurditundega toime tulla? Ma ei usu. Ja sellepärast ma olengi otsustanud: kooliaasta lõpus, oma kolmeteistkümnendal sünnipäeval, 16. juunil, teen ma enesetapu. Aga ärge arvake, ma ei tee seda suure pauguga, nagu oleks see julguse näitamiseks või trotsist. Muide, minu huvides on, et keegi midagi kahtlustama ei hakkaks. Täiskasvanutel on surmaga hüsteeriline suhe, see võtab pöörased mõõtmed, asi pannakse ikka suure kella külge, ehkki see on ju ometi maailma kõige tavalisem sündmus. Mulle pole tegelikult oluline asi ise, vaid see, kuidas seda teha. Minu jaapani pool kaldub muidugi *seppuku* poole. Kui ma ütlen minu jaapani pool, siis mõtlen sellega oma Jaapani-armastust. Ma käin kuuendas klassis ja muidugi valisin ma teiseks võõrkeeleks jaapani keele. Jaapani keele õpetaja pole suurem asi, ta neelab prantsuse keeles sõnalõpud alla ja sügab kogu aeg nõutul ilmel pead, aga õpik on enam-vähem ja ma olen õppeaasta algusest peale päris palju edasi jõudnud. Ma loodan, et mõne kuu pärast saan oma lemmik-*manga*'sid juba originaalis lugeda. Ema ei saa aru, kuidas saab „nii-andekas-tüdruk-nagu-sina” üldse *manga*'sid lugeda. Ma ei ole viitsinud talle isegi seda öelda, et *manga* ei tähenda jaapani keeles midagi muud kui „koomiks”. Tema arvab, et ma imen endasse mingit subkultuuri, ja minu pärast arvaku. Ühesõnaga, mõne kuu pärast oskan ma Taniguchit võib-olla juba jaapani keeles lugeda. Aga see toobki meid põhiküsimuse juurde tagasi: see peab juhtuma enne 16. juunit, sest 16. juunil teen ma endale otsa peale. Aga *seppuku*'t ma ei tee. See oleks küll väga tähendusrikas ja ilus, aga ... nojah ... mul pole mingit isu kannatada. Õigupoolest ei taha ma kohe üldsegi kannatada – ma leian, et kui inimene otsustab surra just sellepärast, et ta arvab, et surm kuulub asjakorralduse juurde, siis tuleb seda teha tüünel. Suremine peab olema sujuv üleminek, pehme libisemine puhkuse poole.

On inimesi, kes tapavad ennast viiendalt korrusel alla hüpates või kodukeemiat rüübates või kes poovad ennast hoopistükkis üles! See on täiesti arulage! Mulle tundub see isegi rõve. Mis mõtet on surra, kui see ei aita kannatusi vältida? Mina olen oma lavalt lahkumise korralikult läbi mõelnud: terve aasta olen ma ema voodipeatsis olevast unerohutopsist iga kuu ühe tableti kõrvale pannud. Ta sööb neid nii palju, et ei märkaks nagunii isegi siis midagi, kui ma iga päev ühe tableti endale võtaksin, aga ma otsustasin, et olen äärmiselt ettevaatlik. Mitte midagi ei tohi juhuse hooleks jätta, kui oled vastu võtnud otsuse, mida teised suure tõenäosusega ei mõista. Uskumatu, kui kergesti hakkavad inimesed teid takistama just selliste plaanide puhul, mis teile endale kõige olulisemad on, ja ikka selliste mõttetuste pärast nagu „elu mõte” või „inimesearmastus”. Ah jaa, üks veel: „lapsepõlve pühadus”.

Niisiis, ma sammun vaikselt 16. juuni poole ja ma ei karda midagi. Mõnda asja võib-olla kahetsen. Aga maailm niisugusena, nagu see on, pole loodud printsesside tarvis. See selleks, aga ega siis see, kui sa oled otsustanud surra, ei tähenda veel, et pead vegeteerima nagu mäda kartul. Hoopis vastupidi. Oluline ei ole mitte see, et surrakse, ega see, kui vanalt surrakse, vaid hoopis see, mida suremise hetkel tehakse. Taniguchil surevad kangelased Džomolungmale ronides. Kuna mul ei ole vähi-
matki võimalust enne 16. juunit K2 või Grandes Jorasses'i tippu tõusmist proovida, siis on minu Džomolungmaks intellektuaalne ülesanne. Seadsin endale eesmärgiks mõelda nii palju sügavaid mõtteid kui võimalik ja need siia vihikusse kirja panna: kui mitte millelgi mõtet ei ole, katsugu vaim sellega siis vähemalt rinda pista, eks ole? Kuid kõva jaapanlane, nagu ma olen, lisasin sellise piirangu: neid sügavaid mõtteid tuleb väljendada jaapani luuletuse vormis, olgu selleks kas *hokku* (kolm värssi) või *tanka* (viis värssi).

Minu lemmik-*hokku* on loonud Bashō.

e l e g a n t s

kalurihüitis
krevettidega segi
kooparitsikad

See pole teil mingi akvaarium, ei-ei, see on luule!

Aga selles maailmas, kus mina elan, on luulet vähem kui Jaapani kalurihüitis. Ja kas teie arvates on normaalne, et neli inimest elab neljasaja ruutmeetri peal, samal ajal kui paljudel teistel, kelle hulgas võib olla ka kannatavaid poeete, pole üldse korralikku peavarju, ja nad peavad viieteistkümnekesi kahekümnel ruutmeetril tunglema? Kui möödunud suvel räägiti uudistes, et terve hulk aafriklasti sai surma, sest nende elamiskõlbmatu maja trepikojas puhkes tuli, siis tekkis mul üks mõte. Neil on akvaarium kogu aeg silme ees, nemad ei saa selle eest ilusate väljamõeldiste taha peitu pugeda. Aga minu vanemad ja Colombe kujutavad endale ette, et nad ujuvad ookeanis, sest nad elavad mööblit ja maale täis kuhjatud neljasaja ruutmeetri peal.

Niisiis kavatsen ma 16. juunil nende haugimälu pisut värskendada: ma panen korterile tule otsa (grillahju süütetablettidega). Muidugi mõista pole ma mingi kurjategija: ma teen seda siis, kui kedagi kodus ei ole (16. juuni on laupäev ja laupäeva pärastlõunati käib Colombe Tibère'i juures, ema joogas ja isa oma ühingus, aga mina jään koju), lasen kassid aknast välja ja helistan piisavalt vara tuletõrjesse, et inimohvleid ei tuleks. Ning siis võtan ma oma unerohud ja lähen rahulikult vanaema juurde magama.

Ilma korteri ja tütreta hakkavad nad ehk ka kõigi nonde surnud aafriklaste peale mõtlema, ah?

LISA 2 – etenduste info

“Sihtkoht: akvaarium”

Koreograafia: Anna-Kristiina Siitan

Tantsivad: Maarja Kukumägi, Jane Ojasalu, Joonas Tagel

Muusika: Cantores Vagantes

Valguskujundus: Ivar Piperskihh

Juhendaja: Kai Valtna

Kestus: ~30 min

tähtede järgi

kuldkalakene ujub

vastu klaasi – lõpp

Kõiges on süüdi see, et lapsed usuvad täiskasvanute jutte. “Elul on mõte ja suured inimesed teavad, mis see on” – seda universaalset valet peavad kõik uskuma. Kui täiskasvanust peast aru saadakse, et see paika ei pea, on juba hilja. Ja kuni surmani juureldakse siis hämmeldunult selle üle, miks kujunes elu äärmiselt kõrgetele ootustele vaatamata ikkagi nii tühiseks. Inimesed arvavad, et liiguvad tähtede poole, aga lõpetavad ikka nagu kuldkalakesed akvaariumis.

Muriel Barbery “Siili elegants”

Etendused:

29. aprillil kell 19.00 Viljandis Ugala teatri väikeses saalis

9. mail kell 18.00 Tartu Uues Teatris

14. mail kell 21.00 Tallinnas Kanuti Gildi saalis

LISA 3 – plakat

sihtkoht :
akvaarium

Koreograafia: Anna-Kristiina Siitan
Tantsivad: Maarja Kukumägi, Jane Ojasalu,
Joonas Tagel
Muusika: Cantores Vagantes
Valguskujundus: Ivar Piperskihh

TARTU ÜLIKOOL
viljandi kultuuriakadeemia

KANUTI
GILDI
SAAL

UUSA
TEATER

TARTU
UUS
TEATER

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anna-Kristiina Siitan, annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Sihtkoht: akvaarium“, mille juhendaja on Kai Valtna

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
-
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
-
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.